

УДК 657

Шевців Любов Юліанівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і контролю
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Shevtsiv Liubov

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Control
Ivan Franko National University of Lviv*

ORCID: 0000-0003-4960-3198

Шевців Анна Богданівна

*кандидат економічних наук,
генеральний директор
ТЗДВ «СтрийАвто»*

Shevtsiv Anna

*Candidate of Economic Sciences,
General Director
TZDV "StryyAvto"*

ORCID: 0000-0001-6240-2978

**ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ В БУДІВНИЦТВІ: ЛІКВІДАЦІЯ
ПОШКОДЖЕНОГО І ЗРУЙНОВАНОГО МАЙНА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ
ACCOUNTING AND TAXATION IN CONSTRUCTION: LIQUIDATION
OF DAMAGED AND DESTROYED PROPERTY IN THE CONDITIONS
OF MARITAL STATE**

Анотація. Вступ. Будівництво вважається найбільш матеріаломісткою галуззю виробництва, яка використовує великий обсяг різної документації, як законодавчої так і податкової для ведення обліку. У період воєнного стану, будівництво зазнало значних збитків, пошкоджень і руйнування будівель, споруд, майна, потребує інвестицій для відновлення, і стикнулась з проблемами, це: імпортозаміщення і перебудова логістичних зв'язків, енергетичні кризи; гострий дефіцит сировини і будівельних матеріалів – скла, металовиробів, будівельних сумішей, цегли тощо; дефіцит кваліфікованих будівельних кадрів через мобілізацію та еміграцію за кордон; зростання собівартості будівництва; блекаути; зміна структури та обсягів попиту у сфері будівництва і нерухомості. Саме тому, в період воєнного стану є потреба вивчення змін законодавчо-нормативного регулювання обліку і оподаткування будівництва, зокрема ліквідації пошкодженого і зруйнованого війною майна (будівель і споруд) для стабілізації будівельної галузі, ефективного функціонування національної економічної системи та сталого економічне зростання України.

Мета. Метою дослідження є розкриття підходів з обліку і оподаткування в будівництві: ліквідація пошкодженого і зруйнованого майна в період воєнного стану на основі змін законодавчо-нормативного регулювання.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) державно-правове регулювання обліку і оподаткування в будівництві: ліквідація пошкодженого і зруйнованого майна в період воєнного стану підприємства; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині бухгалтерського та податкового обліку будівництва, зокрема ліквідація пошкодженого і зруйнованого майна підприємств.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: метод аналізу та синтезу для формулювання як теми, так й мети дослідження; метод контент-аналізу з метою глибокого опрацювання науково-практичної літератури з тематики дослідження; метод критичного аналізу щодо пошуку нерозкритих або неповністю вирішених проблемних аспектів. Метод теоретичного узагальнення та групування для дослідження стану будівельної галузі і тенденцій стабілізації в умовах воєнного стану. Метод формалізації, аналізу та синтезу для впровадження змін законодавчо-нормативного регулювання компенсацій з ліквідації пошкодженого та зруйнованого майна (будівель, споруд). Метод системного аналізу з метою розкриття наслідків змін та нововведень податкового та фінансового обліку списання, ліквідації пошкодженого і зруйнованого майна (будівель, споруд) в умовах воєнного стану в Україні. Метод сходження від абстрактного до конкретного необхідний для оцінки впливів прийнятих законодавчих та інших змін на бухгалтерський та податковий облік будівельних підприємств. Метод логічного узагальнення результатів для формулювання висновків.

Результати. У науковій статті розкрито стан будівельної галузі України в 2021-2022 р., тенденції розвитку в другому півріччя 2022р. та напрями стабілізації у 2023 р. Наведено систематизований огляд законодавчо-нормативного регулювання для отримання компенсації з ліквідації пошкодженого та зруйнованого майна (будівель, споруд) (табл. 1). Вивчено галузеві особливості обліку і оподаткування підприємств будівельної галузі. Наведено систематизований огляд змін та нововведень щодо ведення фінансового та податкового обліку будівельних підприємств, зокрема ліквідації пошкоджених і знищених активів в умовах воєнного стану (дослідження показали, що власники підприємств зазнають величезних витрат в умовах воєнного стану). Визначено алгоритм дій з отримання компенсації, що включає: складання акту

обстеження; проведення та складання акту інвентаризації у складі постійно діючої чи заново створеної інвентаризаційної комісії; отримання сертифікату від ТППУ, що засвідчує знищене майно (будівлі, споруди), подати в «Відновлення». Узагальнено складові облікового процесу для формування обліково-аналітичної інформації про витрати зі списання, ліквідації пошкодженого і зруйнованого майна. Вивчено практичний досвід обліку і оподаткування будівництва, з наведенням прикладів відображення на рахунках бухгалтерського обліку ліквідації, демонтажу зруйнованої будівлі (табл.2) так і заміни зруйнованих під час війни вікон та дверей будівлі (табл.3). Інформація про витрати на списання, ліквідацію майна, їхній склад, структура відіграє вагоме місце для менеджменту підприємства, оскільки може виявити потенційно небезпечні стимули для стратегій компенсаційного ризику, їх використання, операційні відхилення, які в подальшому впливатимуть на прийняття управлінських рішень. Згідно закону України № 3219-IX проаналізовано порядок переходу будівельних підприємств на загальну систему оподаткування або на спрощену систему оподаткування для платників податку. Запропоновано шляхи вдосконалення облікової системи будівельних підприємств відповідно до вимог міжнародних стандартів, потреби гармонізації в умовах воєнного стану.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на порядку документального оформлення та відображення на рахунках бухгалтерського обліку і у звітності витрат на ліквідацію пошкоджень і руйнувань майна. Це дасть змогу покращити методiku та організацію обліку будівництва, оподаткування для прийняття ефективних рішень.

Ключові слова: будівництво, воєнний стан, компенсації, інвентаризація, облік списання, облік ліквідації зруйнованої будівлі.

Summary. *Introduction. Construction is considered the most material-intensive branch of production, which uses a large volume of various documentation, both legislative and tax, for record keeping. During the period of martial law, construction suffered significant losses, damage and destruction of buildings, structures, and property, needs investment for restoration, and faced problems, such as: import substitution and restructuring of logistics connections, energy crises; acute shortage of raw materials and building materials - glass, metal products, building mixtures, bricks, etc.; shortage of qualified construction personnel due to mobilization and emigration abroad; rising cost of construction; fade out; changes in the structure and volume of demand in the field of construction and real estate. That is why, during the period of martial law, there is a need to study changes in the legislative and regulatory regulation of accounting and taxation of construction, in particular, the liquidation of property damaged and destroyed by the war (buildings and structures) for the stabilization of the construction industry, the effective functioning of the national economic system and sustainable economic growth of Ukraine.*

Purpose. The purpose of the study is to reveal approaches to accounting and taxation in construction: liquidation of damaged and destroyed property during the period of martial law on the basis of legislative and regulatory changes.

Materials and methods. The research materials are: 1) state-legal regulation of accounting and taxation in construction: liquidation of damaged and destroyed property during the period of martial law of the enterprise; 2) works of domestic and foreign authors who conduct their scientific and practical research in the field of accounting and tax accounting of construction, in particular liquidation of damaged and destroyed property of enterprises.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: the method of analysis and synthesis to formulate both the

topic and the goal of the research; the method of content analysis for the purpose of in-depth study of scientific and practical literature on the subject of research; a method of critical analysis for finding undisclosed or incompletely resolved problem aspects. The method of theoretical generalization and grouping for the study of the state of the construction industry and stabilization trends in the conditions of martial law. The method of formalization, analysis and synthesis for the implementation of changes in the legislative and regulatory regulation of compensation for the liquidation of damaged and destroyed property (buildings, structures). The method of systematic analysis with the aim of revealing the consequences of changes and innovations in tax and financial accounting of write-offs, liquidation of damaged and destroyed property (buildings, structures) in the conditions of martial law in Ukraine. The method of ascent from the abstract to the concrete is necessary to assess the effects of adopted legislative and other changes on the accounting and tax accounting of construction enterprises. Method of logical generalization of results for formulating conclusions.

Results. The scientific article reveals the state of the construction industry of Ukraine in 2021-2022, development trends in the second half of 2022. and directions of stabilization in 2023. A systematic review of legislative and regulatory regulation for obtaining compensation for the liquidation of damaged and destroyed property (buildings, structures) is given (Table 1). The sectoral features of accounting and taxation of enterprises in the construction industry have been studied. A systematic review of changes and innovations in financial and tax accounting of construction enterprises, in particular liquidation of damaged and destroyed assets under martial law (research has shown that enterprise owners incur huge costs under martial law) is given. An algorithm of actions for obtaining compensation has been determined, which includes: drawing up an inspection report; carrying out and drawing up an inventory report as part of a permanent or newly created inventory commission;

obtaining a certificate from the TPPU attesting to the destroyed property (buildings, structures), submit it to eRenovation. The components of the accounting process for the formation of accounting and analytical information on the costs of write-off, liquidation of damaged and destroyed property are summarized. The practical experience of accounting and taxation of construction was studied, with examples of reflection on the accounting accounts of liquidation, dismantling of a destroyed building (Table 2) and replacement of windows and doors of a building destroyed during the war (Table 3). Information on write-off costs, liquidation of property, their composition, structure plays an important role for enterprise management, as it can reveal potentially dangerous incentives for compensatory risk strategies, their use, operational deviations, which will further affect management decision-making. According to the Law of Ukraine No. 3219-IX, the procedure for the transition of construction enterprises to the general taxation system or to the simplified taxation system for taxpayers. Ways to improve the accounting system of construction enterprises in accordance with the requirements of international standards, the need for harmonization in the conditions of martial law are proposed.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on the procedure for documenting and displaying on accounting accounts and reporting expenses for liquidation of damage and destruction of property. This will make it possible to improve the methodology and organization of construction accounting and taxation for effective decision-making.

Key words: *construction, martial law, compensation, inventory, write-off accounting, accounting for the liquidation of the destroyed building.*

Постановка проблеми. Будівництво вважається найбільш матеріаломісткою галуззю виробництва, для якої характерний постійний рух товарно-матеріальних цінностей, технологічні особливості, структура

управління та ціноутворення, й застосовує великий обсяг різної документації, як законодавчої так і податкової для ведення обліку. Проте, в період воєнного стану, будівництво як прибуткова галузь економіки України зазнала значних збитків, пошкодження і руйнування будівель, споруд, майна, потребує інвестицій для відновлення. Згідно з даними KSE Institute за 2022 рік сума прямих задокументованих збитків в житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі становила понад 143,8 млрд доларів США, і втрати продовжують зростати [1]. Водночас галузь стикнулася з певними проблемами, це: імпортозаміщення і перебудова логістичних зв'язків, енергетичні кризи; гострий дефіцит сировини і будівельних матеріалів – скла, металовиробів, будівельних сумішей, цегли тощо; дефіцит кваліфікованих будівельних кадрів через мобілізацію та еміграцію за кордон; зростання собівартості будівництва; блекаути; зміна структури та обсягів попиту у сфері будівництва і нерухомості наклали свій відбиток. Саме тому, в період воєнного стану, постає необхідність внесення змін державно-правового регулювання обліку і оподаткування в будівництві, зокрема ліквідації пошкодженого і зруйнованого війною майна (будівель і споруд), що сприятиме розвитку і стабілізації будівельної галузі, дасть змогу забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчаючи проблеми будівельної галузі [2], дослідники зазначають, що війна вплинула на збільшення витрат будівництва. У працях [3-4], порівнюючи «обсяги будівництва в Україні в 2022 році...», та «зміни обсягів виконаних будівельних робіт в Україні у I півріччі 2023, як війна вплинула на будівельну галузь?» було виділено тенденції діяльності будівельної галузі під час воєнного стану, а саме [5]: 1) скорочення внутрішнього ринку будівельних матеріалів; 2) проблеми імпорту будівельних матеріалів; 3) дефіцит кадрів у будівельній галузі; 4) зростання собівартості будівництва; 5) форс-

мажорні обставини; 6) зміни структури та обсягів попиту у сфері будівництва і нерухомості; 7) зміна потенційних покупців; 8) нові особливості вибору житла покупцями; 9) зміни в містобудівному законодавстві; 10) підготовка до повоєнної відбудови. Аналіз тенденцій свідчить, що будівельні компанії у 2023 році в Україні почали відновлювати діяльність, не чекаючи більш сприятливих умов для ведення бізнесу. Руйнування будівель, їх відновлення, інші наслідки війни, введення на усій території України воєнного стану, потребувало змін у законодавчо-нормативному забезпеченні ліквідації наслідків війни [6-7], в тому числі «спрощення дозвільних процедур у будівництві в умовах воєнного стану» [1]. Особливу увагу теоретики, практики та фахівці з обліку та оподаткування приділили питанням обліку ліквідації пошкодженого і зруйнованого майна (будівель і споруд), зокрема: як списати знищене та зіпсоване майно під час війни; компенсації за пошкоджене майно через війну: визначено сутність понять: «пошкоджені об'єкти» і «знищені об'єкти» [8-9], ліквідація знищених активів в умовах війни [10], інвентаризація «окупованих» активів, чи як організувати та провести її [11-13], врахувавши нові правила інвентаризації активів під час воєнного стану [14]. Проте, із внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану від 15.03.2022 № 2120-IX виникла потреба у визначенні податкових наслідків війни, в тому числі в будівництві (нарахування податкового зобов'язання з ПДВ). Було, запропоновано алгоритм списання пошкодженого майна з аналізом законодавчих змін, а також дії керівництва у разі знищення майна обстрілами [15-16]. Дані публікації стали підґрунтям, простежити теоретичні та законодавчі зміни нововведень в обліку і оподаткування з ліквідації пошкодженого і зруйнованого майна (будівель, споруд).

Однак варто зазначити, що проблемні питання обліку і оподаткування будівельних підприємств, їх законодавчо-правове регулювання досліджувалось вченими і раніше, а саме в [17] – висвітлено особливості обліку в будівельних організаціях, в контексті Податкового Кодексу України та інших нормативно-правових актів України щодо формування витрат на придбання та поліпшення об'єктів з використанням рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Вітчизняний дослідник Ткаченко Н.М. у [18] – вивчав проблеми організації обліку капітального будівництва господарським способом, тоді як Кононова О.Є. [19] – підходи удосконалення організації обліку витрат будівельного підприємства. Павелко О.В. [20] – досліджував теоретичні підходи обліку доходів і окреслив місце їх класифікації у побудові бухгалтерського обліку; а в праці [21] наведено підходи відображення затрат будівельних організацій у розрізі аналітичного обліку і запропоновано розмежування об'єктів здійснювати за їх номенклатурою, яка являє собою затверджений перелік споруджених об'єктів. Овдій О.В. в [22] визначила зміни та нововведення у податковому та фінансовому обліку списання знищених активів підприємств в особливих умовах, а в [23] – систематизовано порядок облікового відображення та надано рекомендації удосконалення обліку витрат, їх придбання, спорудження залежно від очікуваного терміну експлуатації. Незважаючи на значну кількість досліджень та наукових публікацій, варто зазначити, що багато питань ще залишаються не розкритими і потребують подальших досліджень, зокрема в умовах воєнного стану задля сталого розвитку будівельної галузі.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є дослідження обліку і оподаткуванні будівельної галузі: ліквідація пошкодженого та зруйнованого війною майна (будівель, споруд) в умовах воєнного стану, з врахуванням змін державно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. У складний для України період, розвиток будівельного бізнесу в загальному прямо залежить від наповнення його інвестиціями, їх обсяг в 2020 р. становив лише 12,5 % від загального показника капітальних інвестицій [2]. 2021 р. – обсяги будівництва становили 8,1 млрд. євро, тоді як у Чехії аналогічний показник становив 23 млрд. євро, у Польщі – 94,6 млрд. євро (майже в 11 разів більше за Україну), у Туреччині – 123 млрд. євро, у Німеччині – 369 млрд. євро [3]. Однак, ризики війни вплинули на ціну будматеріалів, які впродовж 2022 р. піднялись у середньому на 60%, на виконання робіт – 30% та продовжують своє зростання відповідно до зростання курсу валют, інфляції; завдали величезних пошкоджень та руйнувань будівель, споруд. Через військову агресію російської федерації проти України, в 2022 р. виконання будівельних робіт скоротилося на 65,1% порівняно з 2021 р. тобто 113,8 млрд грн [2]. Зокрема скоротилося: житлове будівництво на 60,3%; нежитлове будівництво на 63,6% р./р.; інженерні споруди на 67,1%. За даними обласних військових адміністрацій, у 2022 р. було зруйновано або пошкоджено майже 153 тисяч багатоповерхових житлових будинків, 630 адміністративних будівель, більш як 1200 закладів охорони здоров'я, повністю знищено понад 900 навчальних закладів та ще майже 2200 пошкоджено [2]. Однак, у січні-червні 2023 року збільшився на 18,4% обсяг виконаних будівельних робіт в Україні порівняно з аналогічним періодом 2022 року, до 53,2 млрд грн [3]. Зокрема, тенденції будівництва спрямовують на:

- відновлення пошкоджених будівель і об'єктів інфраструктури, які здійснюється на замовлення військових адміністрацій за бюджетні чи донорські кошти;
- житлове будівництво, в тому числі будівництво житла для внутрішньо переміщених осіб орієнтовано на завершення поточних проектів;

- промислове будівництво і переоснащення підприємств, стимулюється релокацією виробництв у західні регіони України і змінами в логістиці;
- будівництво об'єктів цивільного захисту, військового і подвійного призначення, захист об'єктів інфраструктури.

На законодавчому рівні, для компенсації за втрачене / пошкоджене / зруйноване майно (будівель, споруд), розроблено ряд нормативно-правових актів, призначених для збору та обліку інформації, визначено конкретні механізми, процедури, умови виплати грошових компенсацій та іншого відшкодування завданої воєнними діями шкоди і узагальнено в табл.1. На основі зібраних доказів, документів та обліку іншої інформації формуються інформаційні повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно (будівлі, споруди) внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації для отримання виплат або іншого відшкодування; встановлюються процедури визначення шкоди та збитків компетентними органами; фіксуються пошкодження будівель та споруд різних форм власності [6-7].

Таблиця 1

Законодавчо-нормативне регулювання ліквідації пошкодженого та зруйнованого майна (будівель, споруд)

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Мета введення нормативно-правового акту
1.	Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23.02.2023 №2023-IX	визначає правові та організаційні засади надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, з дня набрання чинності Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про

		введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX
2.	Кодекс цивільного захисту України від 14 травня 2013р. №224-VII	регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій; закріплені загальні засади компенсації та відшкодування шкоди потерпілим від надзвичайних ситуацій (у тому числі воєнних дій); згідно ст. 86 забезпечення житлом постраждалих, житло яких стало непридатним для проживання внаслідок надзвичайної ситуації
3.	Державний Реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України	єдина державна інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації (документів) про рухоме та нерухоме майно, пошкоджене та знижене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, осіб, майно яких пошкоджено або знищено, матеріальну шкоду (у тому числі збитки), завдану внаслідок пошкодження та знищення такого майна, компенсацію за пошкодження та знищення такого майна, фінансування відновлення пошкодженого та знищеного майна (будівлі, споруди)
4.	Постанова «Порядок подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знижене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації» від 26 березня 2022 р. № 380	визначає умови, механізм та процедуру подання заявок про пошкоджене та знижене нерухоме майно (будівлі, споруди) внаслідок бойових дій
5.	Постанова «Порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії російської федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд» від 19 квітня 2022р. № 473	встановлює механізм фіксації пошкоджень будівель та споруд різних форми власності, зумовлених збройною агресією російської федерації
6.	Постанова «Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації» від 20 березня 2022 р. № 326	встановлює процедуру визначення шкоди та збитків компетентними органами.
7.	Постанова «Деякі питання	забезпечити технічну можливість

	забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 13 червня 2023 р. № 624	електронної інформаційної взаємодії між Реєстром пошкодженого та знищеного майна та Єдиною державною електронною системою у сфері будівництва; між Реєстром пошкодженого та знищеного майна та Єдиною цифровою інтегрованою інформаційно-аналітичною системою управління процесом відбудови інфраструктури
8.	Постанова «Деякі питання проведення технічної інвентаризації» від 12 травня 2023 р. № 488	встановлює порядок проведення технічної інвентаризації для правильного та своєчасне відображення в обліку та оподаткуванні; у разі припинення діяльності у сфері технічної інвентаризації протягом трьох місяців виконавець вносить матеріали технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна до Реєстру будівельної діяльності або передає органу, уповноваженому вести облік об'єктів нерухомого майна за місцезнаходженням таких об'єктів
9.	Постанова КМУ «Порядок надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій та розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією російської федерації» від 18 грудня 2013 р. № 947 (зміни від 2.09.2020р № 767; 9.12.2021р. № 1301)	встановлює механізм надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій і розміру грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації.
10.	Постанова КМУ «Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану» від 24.06.2022р. № 722.	встановлює механізм надання під час дії воєнного стану, послуг з питань дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві

Джерело: складено автором

Будівельне підприємство – це самостійно господарюючий будівельний, спеціальний монтажний суб'єкт, кінцевим результатом якого є об'єкт будівництва – основний засіб чи його модернізація. Об'єкт будівництва – основний засіб (ОЗ), який не відповідає критеріям визнання активом, підлягає списанню з балансу згідно п.33 національного

положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7 «Основні засоби») від 27.04.2000 р. №92. Згідно п.40 методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, від 30.09.2003 р. №561, прямо зазначено, що об'єкт ОЗ перестає визнаватися активом (списується з балансу) у разі його ліквідації. Проте, будівля яка зруйнована або серйозно пошкоджена через військові обстріли, підлягає знесенню і списанню з балансу, не може використовувати із запланованою метою. Адже списання – це господарська операція, яку відображають в бухгалтерському обліку за певними правилами, визначеними бухгалтерським законодавством, підтверджують належно оформленими первинними документами та яка може мати певні податкові наслідки [22]. Підприємство не може надалі використовувати цю будівлю із запланованою метою і отримувати від неї економічні вигоди. З початку військової агресії, пошкоджень зазнали величезна кількість об'єктів як державної і комунальної власності, так і домогосподарств. Звісно, для їх відновлення потрібно провести підготовчу роботу, інвентаризацію майна, отримати грошові кошти на такі відновлювальні заходи. Компенсацію за зруйноване або пошкоджене житло в Україні надає держава за програмою «Відновлення», яка розпочала роботу 10 травня 2023 року.

Подальший розвиток будівельних підприємств, потребує правильного та своєчасного відображення в обліку та оподаткуванні списання майна (будівель, споруд), що було знищене, і не відповідає критерію визнання. Рішення про знесення зруйнованої будівлі оформляють актом списання основних засобів (часткової ліквідації) за формою наказу Міністерства фінансів України від 13.09.2016 № 818 або самостійно розробленим аналогом цієї форми, а залишкову вартість відносять на вартість будівництва:

Дебет151 Кредит103 – якщо новий об'єкт використовуватиметься у власній господарській діяльності;

Дебет 23 Кредит 103 – якщо новий об'єкт будується для продажу, адже причиною ліквідації є спорудження нового об'єкта [10].

Під час списання з балансу об'єкта основних засобів його ліквідаційна вартість, у випадку якщо вона не дорівнює нулю, потрапляє до вартості будівництва у складі залишкової вартості, а нарахований знос списують: Дебет 131 Кредит 103.

Загальновідомо, галузеві особливості будівництва, а саме: облік будівельних матеріалів, формування кошторисів, створення календарних планів робіт, планування ресурсів, контроль якості будівельних робіт, розрахунків із замовниками – оплата за які здійснюється за виконані етапи, і вартість визначається згідно з національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» (НП(С)БО 18 «Будівельні контракти») від 28.04.2001 р. № 205 і закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV. Також активно використовуються цифрові технології, а саме BAS «Будівництво» інші. Бухгалтерія визначає власну облікову політику, порядок організації бухгалтерського обліку на даних яких формується фінансова, податкова, статистична та інші види звітності. Забудовник і підрядник укладають будівельний контракт (угоду) про будівництво, відповідно до галузевого стандарту НП(С)БО 18 «Будівельні контракти», застосовуючи позамовний метод обліку витрат на виконання будівельно-монтажних робіт. Підприємства для здійснення будівельної діяльності можуть отримати ліцензія на 5 років. У бухгалтерському обліку витрати на придбання довгострокової ліцензії відображається: Дебет 154 Кредит 631, 685; Дебет 127 Кредит 154. Керівники (власники) підприємств, здійснюючи будівельну діяльність без придбання відповідної ліцензії, можуть притягуватися до фінансової, адміністративної або навіть кримінальної відповідальності (залежно від характеру порушення). Для документального ведення обліку застосовують: журнал обліку виконаних

робіт (форма № КБ-6) – для складання Акту приймання виконаних будівельних робіт (форма № КБ-2в); Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрати (форма № КБ-3) – для розрахунків із замовником і складання звітності з будівництва.

Для обліку доходів, витрат, розрахунків, калькулювання собівартості виконаних робіт у підрядних будівельних організаціях використовують рахунки: 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»; 113 «Тимчасові (не титульні) споруди»; 238 «Незавершені будівельні контракти»; 239 «Проміжні рахунки». Зокрема, на рахунках 238 і 239 накопичують суми, які пройшли через рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», а після завершення будівельного контракту та переходу права власності на об'єкт до замовника, списують сальдо: Дебет 239 Кредит 238.

Відповідно до листа державної податкової служби України (ДПСУ) від 05.05.2022 р. №3781/7/99-00-04-01-03-07: 1) витрати для цілей оподаткування відображають на підставі первинних та інших документів обліку, даних фінансової звітності тощо (ст. 44 податкового кодексу України; 2) нестачі й втрати від псування цінностей включаються до інших операційних витрат (п. 20 НП(С)БО 16); 3) обов'язково проводять інвентаризацію (п. 7 розд. I Положення №879 [12]) перед складанням річної фінансової звітності; підприємства що розміщені на тимчасово окупованій території та/або на території проведення антитерористичної операції (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях), проводять інвентаризацію у випадках, обов'язкових для її проведення, тоді, коли стане можливим забезпечити безпечний та безперешкодний доступ уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал цих підприємств [13-14].

Також, підприємства зобов'язані провести інвентаризацію станом на 01 число місяця, що настає за місяцем, у якому зникли перешкоди доступу до майна, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації в бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду. У разі ведення податкового обліку, витрати на суму списання зіпсованого, знищеного майна, внаслідок збройної агресії російської федерації, можна відобразити тільки за наслідками проведеної інвентаризації і за наявності сертифіката про форс-мажор. Якщо доступу до знищеного, зіпсованого майна немає, підстав для списання такого майна з балансу у підприємства також немає [15].

Водночас, у річній фінансовій звітності, інформація про активи, до яких неможливо забезпечити безпечний та безперешкодний доступ, та зобов'язання і власний капітал, які не можуть бути документально підтверджені у зв'язку з відсутністю доступу до відповідних первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, відображається за даними бухгалтерського обліку згідно п. 12 Порядку подання фінансової звітності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 №419. Витрати на ліквідацію зруйнованої будівлі відносять на вартість нового об'єкта, оскільки саме рішення про будівництво нового об'єкта стало причиною здійснення цих робіт: Дебет 151 Кредит 631 (якщо новий об'єкт використовуватиметься в господарській діяльності) або Дебет 23 Кредит 631 (якщо новий об'єкт будується для продажу) [15-16]. Втім, є виняток, якщо за обґрунтованим розрахунком суму витрат на демонтаж було віднесено до первісної вартості, наразі зруйнованого об'єкта основних засобів ще під час його будівництва (згідно з п. 8 НП(С)БО 7), в обліку відображають: Дебет 151 Кредит 478. Зокрема, це попередньо оцінені витрати з демонтажу об'єкта основних засобів, які підприємство може понести в майбутньому, згідно законодавчо-нормативних актів. Наразі, підприємство зобов'язане знести споруду та рекультивувати

земельну ділянку під нею, а в обліку збільшується первісна вартість об'єкта будівництва і створюється забезпечення наступних (майбутніх) витрат Дебет 151 Кредит 478. Витрати на здійснення робіт з демонтажу (знесення) зруйнованого об'єкта основних засобів відображаємо: Дебет 478 Кредит 631. На суму залишку (недостатності) забезпечення: Дебет 478 Кредит 719 (Дебет 949 Кредит 478). Матеріальні цінності, які внаслідок демонтажу (знесення) зруйнованого об'єкта основних засобів залишаються у розпорядженні підприємства, оприбутковують: Дебет 205, 209 Кредит 151, 23.

Відповідно до листа торгово-промислової палати від 28.02.2022 року №2024/02.0-7.1, для підтвердження настання форс-мажорних обставин з причин війни, щоб не нараховувалося ПДВ на вимушену ліквідацію об'єкта основних засобів, оформляють підтверджуючі документи: акт на списання основних засобів відповідно до листа ТППУ; акт (довідку) органів міністерства внутрішніх справ (поліції)/органів державної служби України з надзвичайних ситуацій (пожежників) про знищення майна. Тобто: 1) скласти акт обстеження; 2) провести та скласти акт інвентаризації у складі постійно діючої чи заново створеної інвентаризаційної комісії; 3) отримати сертифікат від ТППУ, що засвідчує знищене майно [15-16]. Суми ПДВ у складі витрат на демонтаж зруйнованої будівлі у загальному порядку відносять до податкового кредиту. Причому, не важливо чи здійснюється демонтаж у складі підготовчих робіт із нового будівництва, чи ні; чи зносять зруйновану виробничу чи невиробничу будівлю, якщо замість неї плануємо збудувати виробничий об'єкт. Демонтажний податковий кредит (ПК) з ПДВ за наявності зареєстрованої податкової накладної, відображають незалежно від факту введення в експлуатацію нового об'єкта, що будується. Втім, якщо такий об'єкт будівництва невиробничий, то суму відображеного ПК доведеться нівелювати компенсуючими податковими зобов'язаннями (ПЗ),

нарахованими згідно п. 198.5 ПКУ (податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI). У такому разі на вартість демонтажних робіт складають податкову накладну і обов'язково реєструють її в єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). Розглянемо на прикладі відображення в обліку ліквідацію, демонтаж зруйнованої будівлі (табл.2). адміністративного призначення внаслідок ворожого обстрілу. Такий об'єкт основних засобів вирішено знести і збудувати на його місці нову адміністративну будівлю. Залишкова вартість зруйнованої будівлі в періоді, якому розпочато демонтажні роботи становить 1,5 млн грн, знос – 13,5 млн грн. Витрати на демонтажні роботи 1,2 млн грн (у тому числі ПДВ – 0,2 млн грн). У результаті демонтажу будівлі у розпорядженні підприємства залишилися матеріальні цінності, ціна можливої реалізації яких становила 300000 грн (без урахування ПДВ) [24].

Таблиця 2

Відображення в обліку ліквідації (демонтажу) зруйнованої будівлі

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Відображено ліквідацію зруйнованої будівлі: – віднесено залишкову вартість будівлі на вартість капітального будівництва; – списано нарахований знос	151 131	103 103	1500000 13500000
2	Віднесено демонтажні витрати на вартість нового об'єкта будівництва на підставі виконання робіт з демонтажу	151	631	1000000
3	Відображено право на ПК з ПДВ	644	631	200000
4	Отримано зареєстровану податкову накладну та відображено ПК з ПДВ	641	644	200000
5	Оприбутковано матеріальні цінності, отримані в результаті демонтажу будівлі	209	151	300000
6	Перераховано оплату за виконані демонтажні роботи	631	311	1200000

Джерело: [24]

Підприємства, після повернення на деокуповані території, прагнуть відновити пошкоджене воєнними діями майно. Відображення в обліку

ремонту будівель, чи заміна пошкоджених війною вікон і дверей власним коштом, передбачає: 1) віднесення витрат на утеплення вже в періоді їх виникнення. Згідно п. 15 НП(С)БО 7 зазначені суми входять до витрат звітного періоду, залежно від напрямку використання будівлі: Дебет 23, 91, 92, 93, 949 Кредит 20, 661, 651, 685; 2) поліпшення основних засобів супроводжується збільшенням первісної вартості будівлі (п. 14 П(С)БО 7). Спочатку всі витрати капіталізують, тобто акумулюють на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а після введення в експлуатацію відновленої будівлі списують на субрахунок 103 «Будинки та споруди». Надалі ці поліпшення відноситимуть на витрати у вигляді амортизації (див.табл.3), нарахування якої починатимуть з наступного місяця після місяця завершення поліпшення робіт з огляду на нову (збільшену) вартість будівлі.

Таблиця 3

Відображення в обліку заміни зруйнованих під час війни вікон та дверей будівлі власним коштом

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Перераховано попередню оплату вартості на виготовлення вікон та дверей	371	311	240000,00
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	641/ПДВ	644	40000,00
3	Оприбутковано виготовлені й доставлені вікна та двері	205	685	200000,00
4	Перераховано попередню оплату вартості робіт підрядної організації з демонтажу старих вікон і дверей та встановлення нових	371	311	60000,00
5	Відображено податковий кредит із ПДВ	641/ПДВ	644	10000,00
6	Використано вікна та двері під час монтажу	152	205	200000,00
7	Підписано акт виконаних робіт зі встановлення нових вікон і дверей	152	685	50000,00
8	Списано суму раніше нарахованого податкового кредиту з ПДВ	644	685	50000,00
9	Відображено зарахування заборгованості	685	371	300000,00
10	Відображено збільшення первісної вартості будівлі на суму витрат з утеплення фасаду	103	152	250000,00

Джерело: [24]

У разі виконання робіт із заміни вікон та дверей підрядниками – платниками ПДВ, і за умови належним чином складеної та зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної, замовник може розраховувати на податковий кредит.

Згідно закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30.06.2023 № 3219-IX, керівництву будівельних підприємств необхідно враховувати, а саме: порядок переходу на загальну систему оподаткування або на спрощену систему оподаткування для платників податку, які втрачають право на використання спрощеної системи оподаткування, а саме:

- бути платником єдиного податку III групи із застосуванням ставки єдиного податку у розмірі 2 % від суми доходу;
- перебіг строків, визначених ПКУ, відновлюється з 1 серпня 2023 року;
- особливості переходу на сплату податку на прибуток будівельних підприємств після використання спрощеної системи з особливостями оподаткування (складання декларації, визначення звітних періодів та обсягів річного доходу, вартості необоротних активів для цілей податкової амортизації, застосування «тонкої капіталізації», податкові різниці при здійсненні експортно-імпортних операцій тощо);
- порядок оподаткування податком на доходи фізичних осіб «донатів», компенсація за пошкоджений/знищений об'єкт нерухомого майна;
- особливості сплати податку на додану вартість платниками податків після переходу зі спрощеної системи з особливостями оподаткування (визначення податкових зобов'язань, складення податкових накладних, визначення податкових періодів тощо);

- особливості сплати єдиного внеску у період дії воєнного стану тощо.

Тобто для відображення в обліку будівельної діяльності, з 1 серпня 2023 року, скасовано 2% єдиний податок (ЄП), підприємці повернулись на довоєнний режим сплати податків, а перехід на інші системи оподаткування відновився шляхом подання заяви до 1 вересня 2023 року. Також і відновився граничний обсяг доходу для платників ЄП третьої групи із ставками 3% і 5%, та передбачені особливості переходу на сплату податку на прибуток і ПДВ на загальних підставах для «перехідних операцій». Внесення змін відновлює обов'язкову сплату єдиного податку для ФОП 1 та 2 груп з 1 серпня 2023 року, окрім тих ФОП, які зареєстровані та знаходяться на тимчасово окупованих територіях або в зоні ведення бойових дій.

Перебудова вітчизняної системи обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів, потреби гармонізації в єдиний Європейський простір, призвели до необхідності змін в обліку будівельних підприємств і впровадження нових господарських механізмів. У галузі обліку будівництва, потребують зміни: 1) діюча в Україні система кошторисних нормативів; державно-будівельні норми (ДБН) не відповідають структурі витрат, визначених системою Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України; 2) визнання доходів і витрат протягом виконання будівельно-монтажних робіт – превалювання економічної сутності над юридичною формою, не відповідає (в правовому розумінні) юридичній природі будівельного договору; 3) специфіка оцінки та визнання доходу у разі сплати замовником виконаних підрядних робіт матеріальними цінностями (наприклад, товарами, об'єктами основних засобів тощо); 4) пошук найбільш оптимальних шляхів організації механізму фінансування будівництва; 5) наближення вимог, повне узгодження МСБО 18 «Дохід» і НП(С)БО 18 «Будівельні контракти» [13].

Тому, узгоджена дія методів і прийомів обліку підприємств будівельного комплексу, законодавчі зміни прийняті в умовах воєнного стану, сприятимуть підвищенню ефективності діяльності і подолання суперечностей (див. рис. 1).

Рис. 1. Шляхи вдосконалення обліку на будівельних підприємствах

Джерело: [13]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що правильне ведення обліку і оподаткування будівництва, зокрема ліквідація пошкодженого і зруйнованого майна (будівель, споруд) в умовах воєнного часу, потребує врахування змін нормативно-правових актів, в тому числі фінансового і податкового обліку, а саме:

- залишкову вартість ліквідації будівлі, а також витрати на її знесення (демонтаж) у разі будівництва нового об'єкта відносять на збільшення його первісної вартості;

- операції з ліквідації виробничих або невиробничих основних засобів у зв'язку з їх знищенням чи зруйнуванням внаслідок дії обставин непереборної сили, не оподатковуються ПДВ;

- при знищенні (втраті) під час дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, облік основних засобів, придбаних з ПДВ, ПЗ з ПДВ не нараховують та ПК, сформований при їх придбанні, не коригують.

Для сталого розвитку будівельної галузі, продовжується дія програми «Відновлення». У 2024 році в Україні й надалі працюватиме програма «Доступні кредити 5-7-9». Відновлення будівництва позитивно вплине на життя населення та поліпшить післявоєнну економіку країни, забезпечить робочими місцями, сприятиме нарощуванню обсягів виробництва матеріалів необхідних для будівельної діяльності та відкриттю нових підприємств.

Література

1. Юрець О. Спрощення дозвільних процедур у будівництві в умовах воєнного стану. *Юридична Газета online*. 2023. № 7–8. С. 765–766. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sproshchennya-dozvilnih-procedur-u-budivnictvi-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 08.01.2024).
2. Бенч Н. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі. *Інтерфакс Україна*. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html> (дата звернення: 08.12.2023).
3. Григоренко Ю. Обсяг будівництва в Україні в 2022 році впав на 65%. *GMK Center*. 2023. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/obsiah-budivnytstva-v-ukraini-v-2022-rotsi-vpav-na-65/> (дата звернення: 08.12.2023).

4. Григоренко Ю. Обсяг виконаних будівельних робіт в Україні у I півріччі 2023 року. *GMK Center*. 2023. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/obsiah-vykonanykh-budivelnnykh-robit-v-ukraini-u-i-pivrichchi-zris-na-18-4/> (дата звернення: 08.12.2023).
5. Жужа М. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Як війна впливає на будівельну галузь. *CLC GROUP. Блог*. 2023. URL: <https://clcgroup.com.ua/blog/tendencziyi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voyennogo-stanu-yak-vijna-vplyvaye-na-budivelnny-galuz/> (дата звернення: 08.12.2023).
6. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23.02.2023 №2923-IX. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 08.12.2023).
7. Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна: Постанова КМУ від 30.05.2023 № 600. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/600-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.12.2023).
8. Як списати знищене та зіпсоване майно під час війни: роз'яснює Мінфін. *Держава: звітність та подати*. 2022. URL: <https://medoc.ua/blog/jak-spisati-znishhene-ta-zipsovane-majno-pid-chas-vijni-rozjasnju-minfin> (дата звернення: 10.12.2023).
9. Компенсація за пошкоджене та знищене нерухоме майно: аналіз нового регулювання. *М.Е.Дос. Право на захист*. 2023.

URL: <https://r2p.org.ua/page/kompensacziya-za-poshkodzhene-ta-znyshhene-neruhome-majno-analiz-novogo-regulyuvannya> (дата звернення: 08.01.2024).

10. Адамович Н. Ліквідація знищених активів в умовах війни. *Factor.Media. Податки & Бухоблік*. 2022. № 22. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/april/issue-22/article-119928.html> (дата звернення: 08.01.2024).
11. Онищенко В. Інвентаризація: як організувати та провести. *Головбух*. 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7425-rchna-nventarizatsya-2019> (дата звернення: 08.12.2023).
12. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 09.12.2023).
13. Шевців Л. Ю., Петричкович Р.Р. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві будівельної галузі. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення: Міжнародна конференція*. 2022. Вип. 71. С. 85-89. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11113/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2071.pdf> (дата звернення: 07.12.2023).
14. Розроблено нові правила інвентаризації активів під час воєнного стану. Міністерство фінансів України. *KadrEX – кадровий експерт*. 2022. URL: <https://profpressa.com/news/rozrobleno-novi-pravila-inventarizatsiyi-aktiviv-dlia-voennogo-chasu> (дата звернення: 07.12.2023).

15. Луук А. Податкові наслідки війни: який алгоритм списання пошкодженого майна може застосовувати бізнес. *Mind.ua*. 2023. URL: <https://mind.ua/openmind/20253350-podatkov-i-naslidki-vijni-yakij-algoritm-spisannya-poshkodzhenogo-majna-mozhe-zastosovuvati-biznes> (дата звернення: 08.01.2024).
16. Куртенок С. Майно знищено обстрілами: чи нараховувати податкові зобов'язання з ПДВ? *Професійний бухгалтер*. 2022. № 33. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1387/27092> (дата звернення: 08.01.2024).
17. Хоменко М. М., Черевик Н. В., Нестеренко О. В. Особливості обліку об'єктів будівництва в Україні. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2014. Вип. 6 (89). Ч. 2. С. 106-110. URL: http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2014_6_106.pdf (дата звернення: 20.12.2023).
18. Карпухно Я.М., Ткаченко Н.М. Облік капітального будівництва господарським способом. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Том 29 (68), № 3. С. 181-183. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/36.pdf (дата звернення: 20.12.2023).
19. Кононова О. Є., Просенко К. І. Удосконалення організації обліку витрат будівельного підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 23-27. URL: https://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Myhalkiv_A_A_Vypusk-6_2016_chastyna-2.pdf (дата звернення: 20.12.2023).
20. Павелко О.В. Теоретичні засади побудови обліку доходів будівельних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*.

2017. Вип. 16. С. 899-904. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/178.pdf> (дата звернення: 20.12.2023).
21. Пінчук К.С. Організація бухгалтерського обліку та контролю на будівельних підприємствах. *Бізнес-інформ*. 2019. № 12. С. 282-289. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-282-289>.
22. Овдій О. В., Редзюк Т. Ю. Податковий та фінансовий облік списання знищених активів в особливих умовах. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7, № 2. С. 200-209. URL: <http://ujae.org.ua/podatkovyj-ta-finansovuj-oblik-spysannya-znyshhenyh-aktiviv-v-osoblyvyh-umovah/> (дата звернення: 20.12.2023).
23. Половинець Д.В. Особливості обліку тимчасових будівель та споруд у будівництві. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 4. С. 175-181. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322563638.pdf> (дата звернення: 20.12.2023).
24. Войтенко Т. Зруйноване – зносимо, нове – будуємо. *Factor.Media. Податки і бухоблік*. 2022. № 79. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/october/issue-79/article-122480.html> (дата звернення: 07.12.2023).

References

1. Yurets, O. (2023). Sproshchennia dozvilnykh protsedur u budivnytstvi v umovakh voiennoho stanu [Simplification of permit procedures in construction under martial law]. *Yurydychna Hazeta online – Legal Gazette online*, 7–8, 765–766. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sproshchennya-dozvilnih-procedur-u-budivnictvi-v-umovah-voennogo-stanu.html> [in Ukrainian].
2. Bench, N. (2023). V umovakh viiny: shcho vidbuvaetsia u budivelnomu sektori [In the conditions of war: what is happening in the construction

- sector]. *Interfaks Ukraina – Interfax Ukraine*. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html> [in Ukrainian].
3. Hryhorenko, Yu. (2023). Obsiah budivnytstva v Ukraini v 2022 rotsi vpav na 65% [The volume of construction in Ukraine in 2022 fell by 65%]. *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/obsiah-budivnytstva-v-ukraini-v-2022-rotsi-vpav-na-65/> [in Ukrainian].
 4. Hryhorenko, Yu. (2023). Obsiah vykonanykh budivelnnykh robit v Ukraini u I pivrichchi 2023 roku [The volume of completed construction works in Ukraine in the first half of 2023]. *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/obsiah-vykonanykh-budivelnnykh-robit-v-ukraini-u-i-pivrichchi-zris-na-18-4/> [in Ukrainian].
 5. Zhuzha, M. (2023). Tendentsii v budivelnii haluzi pid chas voiennoho stanu. Yak viina vplyvaie na budivelnu haluz [Trends in the construction industry during the war. How war affects the construction industry]. *CLC GROUP. Bloh – CLC GROUP. Blog*. URL: <https://clcgroup.com.ua/blog/tendencziyi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voyennogo-stanu-yak-vijna-vplyvaye-na-budivelnu-galuz/> [in Ukrainian].
 6. Pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehorii obiektiv nerukhomoho maina vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy, ta Derzhavnyi reiestr maina, poshkodzhenoho ta znyshchenoho vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23.02.2023 №2923-IX [On compensation for damage and destruction of certain categories of immovable property as a result of hostilities, terrorist acts, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, and the State Register of property damaged and destroyed as a result of hostilities, terrorist acts, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine:

- The Law of Ukraine from 23.02.2023. №2923-IX. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia kompensatsii za znyshcheni obiekty nerukhomoho maina: Postanova KМУ vid 30.05.2023 № 600 [On approval of the Procedure for providing compensation for destroyed real estate objects: Resolution of the CMU dated 30.05.2023 № 600]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/600-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 8. Yak spysaty znyshchene ta zipsovane maino pid chas viiny: roziasniuie Minfin [How to write off destroyed and damaged property during the war: explains the Ministry of Finance]. (2022). *Derzhava: zvitnist ta podaty – State: reporting and filing*. URL: <https://medoc.ua/blog/jak-spisati-znishchene-ta-zipsovane-majno-pid-chas-vijni-rozjasnju-minfin> [in Ukrainian].
 9. Kompensatsiia za poshkodzhene ta znyshchene nerukhome maino: analiz novoho rehuliuвання [Compensation for damaged and destroyed immovable property: analysis of the new regulation]. (2023). *M.E.Doc. Pravo na zakhyst – M.E.Doc. The right to protection*. URL: <https://r2p.org.ua/page/kompensacziya-za-poshkodzhene-ta-znyshchene-neruhome-majno-analiz-novogo-regulyuvannya> [in Ukrainian].
 10. Adamovych, N. (2022). Likvidatsiia znyshchenykh aktyviv v umovakh viiny [Liquidation of destroyed assets in war conditions]. *Factor.Media. Podatky & Bukhoblik – Factor.Media. Taxes & Accounting*, 22. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/april/issue-22/article-119928.html> [in Ukrainian].

11. Onyshchenko, V. (2023). Inventaryzatsiia: yak orhanizuvaty ta provesty [Inventory: how to organize and conduct]. *Holovbukh – Headmaster*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7425-rchna-nventarizatsya-2019> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro inventaryzatsiiu aktyviv ta zoboviazan: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 02.09.2014 № 879 [Regulations on the inventory of assets and liabilities: Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 02.09.2014 № 879]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> [in Ukrainian].
13. Shevtsiv, L.Yu., & Petrychkovych, R.R. (2022). Osoblyvosti orhanizatsii bukhhalterskoho obliku na pidpriemstvi budivelnoi haluzi [Peculiarities of accounting organization in the construction industry]. *Informatsiine suspilstvo: tekhnologichni, ekonomichni ta tekhnichni aspekty stanovlennia: mizhnarodna konferentsiia – Information society: technological, economic and technical aspects of development: International conference*. 71, 85-89. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11113/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%2071.pdf> [in Ukrainian].
14. Rozrobleno novi pravyla inventaryzatsii aktyviv pid chas voiennoho stanu. Ministerstvo finansiv Ukrainy [New rules for inventorying assets during martial law have been developed. Ministry of Finance of Ukraine]. (2022). *KadrEX – kadrovyi ekspert*. URL: <https://profpressa.com/news/rozrobleno-novi-pravila-inventarizatsiyi-aktiviv-dlia-voennogo-chasu> [in Ukrainian].
15. Luuk, A. (2023). Podatkovi naslidky viiny: yakyi alhorytm spysannia poshkodzhenoho maina mozhe zastosovuvaty biznes [Tax consequences of war: which algorithm for writing off damaged property can be applied by business]. *Mind.ua*. URL: <https://mind.ua/openmind/20253350-podatkovi->

naslidki-vijni-yakij-algoritm-spisannya-poshkodzhenogo-majna-mozhe-zastosovuvati-biznes [in Ukrainian].

16. Kurtenok, S. (2022). Maino znyshcheno obstrilamy: chy narakhovuvaty podatkovy zoboviazannia z PDV? [Property destroyed by shelling: should tax liabilities be calculated from VAT?]. *Profesiyni bukhhalter – Professional accountant*, 33. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1387/27092> [in Ukrainian].
17. Khomenko, M.M., Cherevyk, N.V., & Nesterenko, O.V. (2014). Osoblyvosti obliku obiektiv budivnytstva v Ukraini [Peculiarities of accounting of construction objects in Ukraine]. *Visnyk KrNU imeni Mykhaila Ostrohradskoho – Bulletin of Mykhailo Ostrogradsky KrNU*, 6 (89), 2, 106-110. URL: http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2014_6_106.pdf [in Ukrainian].
18. Karpukhno, Y.M., & Tkachenko, N.M. (2018). Oblik kapitalnoho budivnytstva hospodarskym sposobom [Accounting of capital construction by economic method]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia. Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt – Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Economics and management. Accounting, analysis and audit*, 29 (68), 3, 181-183. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/36.pdf [in Ukrainian].
19. Kononova, O. E., & Prosenko, K. I. (2016). Udoskonalennia orhanizatsii obliku vytrat budivelnoho pidpriemstva [Improvement of the cost accounting organization of a construction enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy*, 6, 2, 23-27. URL: <https://econom.chnu.edu.ua/wp->

content/uploads/2017/02/Myhalkiv_A_A_Vypusk-6_2016_chastyna-2.pdf
[in Ukrainian].

20. Pavelko, O.V. (2017). Teoretychni zasady pobudovy obliku dokhodiv budivelnykh pidpriemstv [Theoretical principles of construction of income accounting of construction enterprises]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho – Global and national economic problems. Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlynskyi*, 16, 899-904. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/178.pdf> [in Ukrainian].
21. Pinchuk, K.S. (2019). Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku ta kontroliu na budivelnykh pidpriemstvakh [Organization of accounting and control at construction enterprises]. *Biznes-inform – Business information*, 12, 282-289. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-282-289> [in Ukrainian].
22. Ovdii, O. V., & Redzyuk, T. Yu. (2022). Podatkovi ta finansovi oblik spysannia znyshchenykh aktyviv v osoblyvykh umovakh [Tax and financial accounting of write-off of destroyed assets in special conditions]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 7, 2, 200-209. URL: <http://ujae.org.ua/podatkovyj-ta-finansovyj-oblik-spysannya-znyshhenyh-aktyviv-v-osoblyvyh-umovah/> [in Ukrainian].
23. Polovynets, D.V. (2020). Osoblyvosti obliku tymchasovykh budivel ta sporud u budivnytstvi [Peculiarities of accounting for temporary buildings and structures in construction]. *Ekonomichnyi visnyk. Seriya: finansy, oblik, opodatkuvannia – Economic Herald. Series: finance, accounting, taxation*, 4, 175-181. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322563638.pdf> [in Ukrainian].
24. Voitenko, T. (2022). Zruinovane – znosymo, nove – buduemo [We tear down the ruined, we build new]. *Factor.Media. Podatky i bukhoblik –*

Factor. Taxes and accounting, 79. URL:
<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/october/issue-79/article-122480.html> [in Ukrainian].